

Opetusministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausunto loppuraportista ”Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009-2012”

Viite: Lausuntopyyntönnö 13.3.2009, dnro 14/040/2008

Yksityisen Opetusalan Liitto kiittää opetusministeriötä lausuntopyynnöstä ja tuo esille seuraavat näkemyksensä pyydetysti jäsennettyinä:

1) Vapaan sivistystyön tarkoitus ja tehtävät lainsäädännössä

Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä on perusteltua, että myös tulevaisuudessa vapaan sivistystyön toimijakenttä muodostuu moniarvoisista ja monipuolisista ylläpitäjistä ja erilaisista oppilaitosmuodoista. Oppilaitoksen toiminnan tulee perustua vapaan sivistystyön lakiin, jossa mainitaan sekä erilaiset juridiset järjestämis muodot (yksityinen eli rekisteröity yhteisö tai säätiö, kunnallinen, koulutuskuntayhtymä) että oppilaitosmuodot (5 nykyistä oppilaitosmuotoa). *Liitto korostaa, että oppilaitosten tulee voida painottaa omaa arvo- ja aatetaustaansa, kasvatustavoitteitaan tai erityisiä tehtäviään ja se on, työryhmän esityksen mukaisesti, syytä kirjata lakiin vapaasta sivistystyöstä.*

Kansanopistojen osalta liitto haluaa kiinnittää opetusministeriön huomion Suomen Kansanopistoyhdistyksen ehdotukseen kansanopistojen tehtävän määrittelystä ja erityisesti siihen sisältyvästä ajatuksesta, jonka mukaan kansanopistot ovat *pääsääntöisesti* sisäoppilaitoksia. Tämä on keskeinen seikka toisaalta kansanopistojen oman selvitys- ja suunnittelutyön kannalta ja toisaalta valtakunnallisen aikuis- ja työvoimapolitiittisen (AKKU- ja SATA-ryhmät) koulutustarpeen haasteiden ratkaisemisen näkökulmasta.

2) Rahoitusjärjestelmän uudistaminen

Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmää on kehitettävä sekä kokonaisuutena että oppilaitosmuodoittain, nykyinen rahoitus ei ole riittävä ja eikä järjestelmä edistä kehitystyötä.

Yksityisen Opetusalan Liitto suhtautuu myönteisesti laatu- ja kehittämisrahoituksen käyttöönottoon, joskaan sen ei tule vaarantaa nykyistä niukkaa perusrahoitusta. On keskeistä, että rahoituksen perusteet/kriteerit valmistellaan yhdessä opetusviranomaisten ja kunkin oppilaitosryhmän kanssa. *On huomioitava, että työskentelyssä on mukana yksityisiä koulutuksen järjestäjiä tai heidän edustajiansa.*

Valmisteluryhmä esittää kansalaisopistoihin viitaten, että rahoituksen seurannan kohdistumista tehostetaan niin, että varmistetaan valtionosuusrahoituksen täysimääräinen kohdentuminen kansalaisopistotoimintaan sekä ylläpitäjän omat riittävät panostukset, joilla turvataan oppilaitosten toimintaedellytykset. *Liitto pitää kirjausta erikoisena eikä sen tarkoitus aukea yksityisten ylläpitäjien näkökulmasta.*

Vapaa sivistystyöstä annetun lain perusteella järjestettävä koulutus ei ole tuloverolain mukaista elinkeinotulona pidettävää toimintaa. On tarpeellista, että opetusministeriö valmistelee ohjeistuksen koulutuslainsäädännön ja verolainsäädännön yhteensovittamisesta oppilaitostoiminnassa, kuten työryhmän raportissa todetaan.

Loppuraportissa on esitetty hallituksen 23.-24.2.2009 pidetyn politiikkariihen kuntien rahoitusvastuiden helpottamista koskeviin kannanottoihin liittyen harkittavaksi, että kansalaisopistojen ja kesäyliopistojen valtionosuusprosenttia korotettaisiin kansalaisille tärkeiden koulutuspalveluiden hoitamiseksi sekä niiden alueellisen ja sosiaalisen saavutettavuuden turvaamiseksi. *Asiassa ei esitetä perusteluja, mikä herättää kysymyksen siitä, miksi työryhmän esitys ei kata kaikkia vapaan sivistystyön oppilaitosryhmiä?*

Taiteen perusopetus

Loppuraportin mukaan selkiyttämistä vaatii ”kuntien kansalaisopistoissa järjestämän asukaskohtaisen taiteen perusopetuksen asema sekä sen opetustuntien sisällyttäminen kansalaisopistojen rahoitusperusteisiin. Valmisteluryhmän näkemys on, että taiteen perusopetuksen alueellisen saatavuuden turvaamiseksi sitä tulee hoitaa myös kansalaisopistojen tehtävänä”. *Eryteisesti kirjauksen ensimmäinen osa jää tulkinnanvaraiseksi ja se koskee vain yhtä mahdollista omistajamuotoa ja järjestäjätyyppiä.*

Taiteen perusopetus on tavoitteellista harrastustoimintaa, joka perustuu omaan lakiin ja rahoitukseen, ja jonka laajassa oppimäärässä on toimiva ja vakiintunut toimintamalli. Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä taiteen perusopetusta *ei tule tarkastella pelkästään osana vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaa.* Jos taiteen perusopetuksen yleisen tai laajan oppimäärän nykytilan, tuntimäärien, rahoituksen tai saatavuuden, kehittäminen on ajankohtaista, *sitä varten tulee perustaa erillinen taiteen perusopetuksen kehittämistyöryhmä, jossa on edustettuna vähintään taiteen perusopetuksen järjestöt sekä yksityisten koulutuksen järjestäjien edustajat. Mahdolliset uudistukset eivät saa heikentää nykyisten taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaista rahoitusta saavien asemaa tai yksikköhintaa.*

3) Ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittäminen

Raportissa todetaan, että ”on tarkoituksenmukaista, että osa kansanopistoista selvittää myös yhdistymismahdollisuudet alueellisiin ammattiopistoihin ottaen huomioon toiminnan painotus ammatilliseen koulutukseen sekä yhteydet am-

matillisen koulutuksen lainsäädäntöön järjestämislupiin”. Yksityisen Opetusalan Liitto painottaa, että kansanopistoja niin kuin muitakin ylläpitäjiä tai koulutuksen järjestäjiä tulee aina tarkastella kokonaisuuksina. Ammatillinen koulutus osana muuta toimintaa saattaa istua hyvin oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän kokonaisprofiiliin, erikoistumiseen tai arvomaailmaan ja mahdollistaa siten laadukkaita ja myös erilaisia ratkaisuja.

Liitto suhtautuu kriittisesti työryhmän näkemykseen, jonka mukaan yhdistymismahdollisuudet tulisi tarkastella suhteessa alueellisiin ammattiopistoihin. Alueelliset ammattiopistot ovat käytännössä joko kuntia tai koulutuskuntayhtymiä ja täten ilmaisulla otetaan kantaa juridiseen järjestäjämuotoon. Yhdistymiset muiden yksityisten koulutuksen järjestäjien tai ylläpitäjien kanssa ovat samalla tavalla mahdollisia. Suurin osa kansanopistoista, kuten ammatillisen koulutuksen järjestäjistä, on yksityisiä ja omistajapohjan lisäksi yksityisillä saattaa olla yhdistävänä tekijänä myös muu arvo- ja aatemaailma. Tällainen yhdentymisen muodostaa siten luontevamman kokonaisuuden kuin raportissa oleva ajatus. Mahdollisissa yhdistymisissä toisiin koulutuksen järjestäjiin tai ylläpitäjiin sekä ylläpitämislupamuutoksissa tulee päätäntävällän olla ylläpitäjällä. Muutostilanteissa on aina huomioitava ylläpitäjän ja oppilaitoksen arvo- ja aatetausta, kasvatustavoite tai sen erityiset tehtävät.

4) Vapaan sivistystyön laadun ja vaikuttavuuden parantaminen

Raportissa ehdotetaan, että opetusministeriö laatii yhteistyössä korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön yhteistyöryhmän kanssa vapaan sivistystyön opetushenkilökunnan asemaa, kelpoisuutta ja koulutusta koskevan toimenpideohjelman huomioiden Koulutuksen arviointineuvoston keväällä 2009 valmistuvat suositukset. *Yksityisen Opetusalan Liitto korostaa, että kaikki asiat, jotka liittyvät työnantajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin tai henkilökunnan asemaan, kuuluvat ylläpitäjien rooliin työnantajana. Työnantajalla on työlainsäädäntöön ja työehtosopimukseen perustuvia tehtäviä ja oikeuksia, joissa sillä on liikkeenjohto-oikeuden perusteella päätösvalta. Tämä tulee ottaa huomioon mahdollisen toimenpideohjelman sisältöä ja laajuutta määriteltäessä.*

Yksityisen Opetusalan Liitto pitää ilahduttavana, että valmisteluryhmä on huomioinut tieto- ja viestintäteknologian ja uusien oppimisympäristöjen kehittymisen. Asia koskee koko koulutussektoria ja liitto näkee niihin liittyvien asioiden haltuunottamisen oppilaitoksissa kiireellisenä asiana.

Kansallisella oppilaspalautejärjestelmällä on todellista arvoa vain, jos 1) järjestelmä on hyödynnettävissä ylläpitäjien omassa toiminnassa, ei vain pelkästään viranomaistoiminnassa ja 2) palautejärjestelmän käyttö on ylläpitäjälle maksutonta.

5) Jatkotoimenpiteiden valmistelun organisointi ja aikataulu

Kehittämistoimenpiteiden valmistelu erillisissä työryhmissä on tarpeen. Liitto painottaa, että *valmistelutyössä yksityiset vapaan sivistystyön oppilaitokset ja ylläpitäjät sekä heidän järjestönsä tulevat olla edustettuina.*

Sen sijaan liitto näkee työryhmän esittämät aikataulut haasteellisina koskien mm. kansalaisopistojen rahoituksen muuttamista ja ylläpitäjä- ja oppilaitosraken-
kenteen kehittämistä.

6) Muut valmistelutyöryhmän raporttia koskevat huomiot ja näkemykset

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman loppuraportissa todetaan, että ”Tilastokeskuksen keväällä 2008 keräämät opettajatilastot osoittavat, että 45 % vapaan sivistystyön päätoimisista opettajista ei ole osallistunut täydennyskoulutukseen lainkaan”. Raportissa on jäänyt huomiotta se, että Tilastokeskuksen opettajatiedonkeruu koskee vuotta 2007 (Lähde: Timo Kumpulainen (toim.), Opettajat Suomessa 2008, Opetushallitus 2009, s. 13).

Yksityisen Opetusalan Liitto ry

Minna-Marika Lindström
elinkeinopoliittinen asiantuntija